

Rivningen av testdammen i Älvkarleby

Undersökning av en fyllningsdamm efter fyra års drift

Johan Lagerlund YRLC

Introduktion och mål

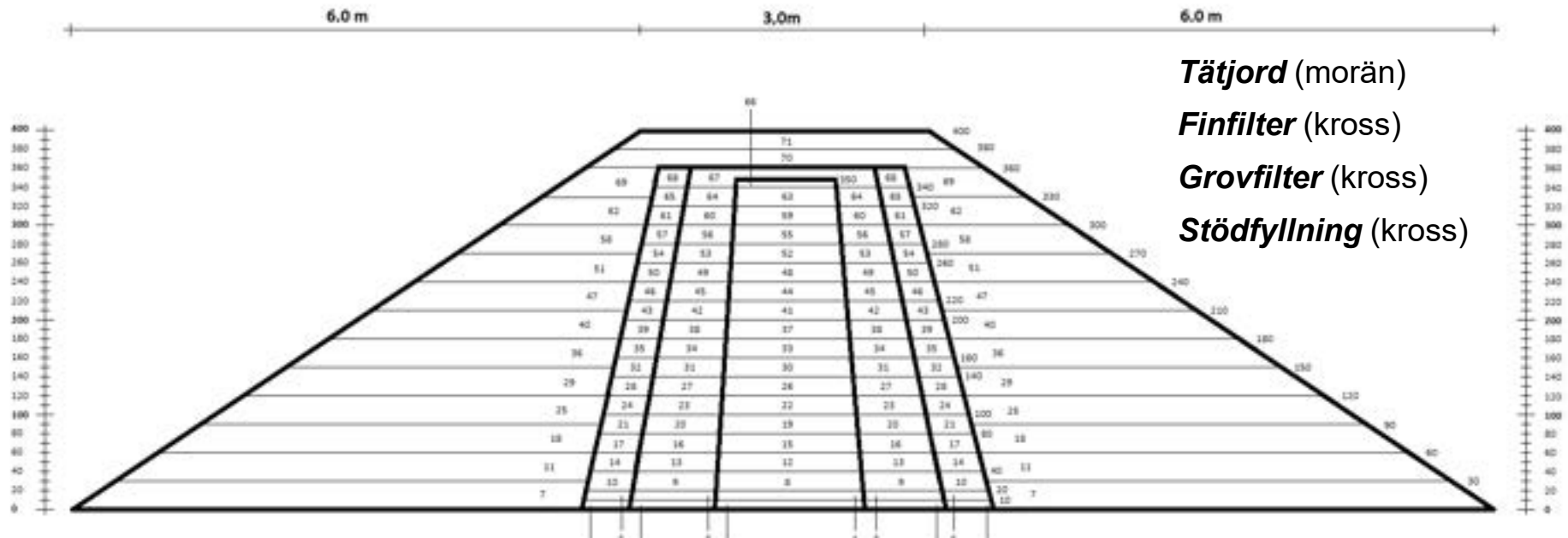
- Inbyggda defekter.
- Icke-förstörande provning för detection (UU, LTU, LTH, HydroResearch, Malå Geoscience).
- Studera dammens respons vid ökad flexibilitet (kraftspill)
- Borrning och injektering
- 30 - 40 vetenskapliga publikationer samt 3 PhD studenter

Är dammen fortfarande densamma som vi byggde år 2019 ?

Dammens uppbyggnad

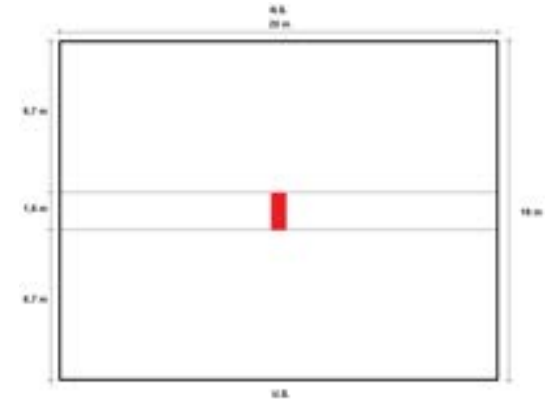
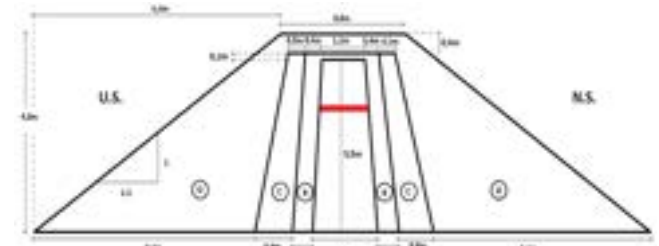
4m hög, 20-21m bred, 15m US-NS (1.500 ton material)

Designad enligt standard "RIDAS 2012"

Dammens uppbyggnad

Defekter

Dammens uppbyggnad

Defekter

”hålighet”

”Gammalt injekteringsbruk”

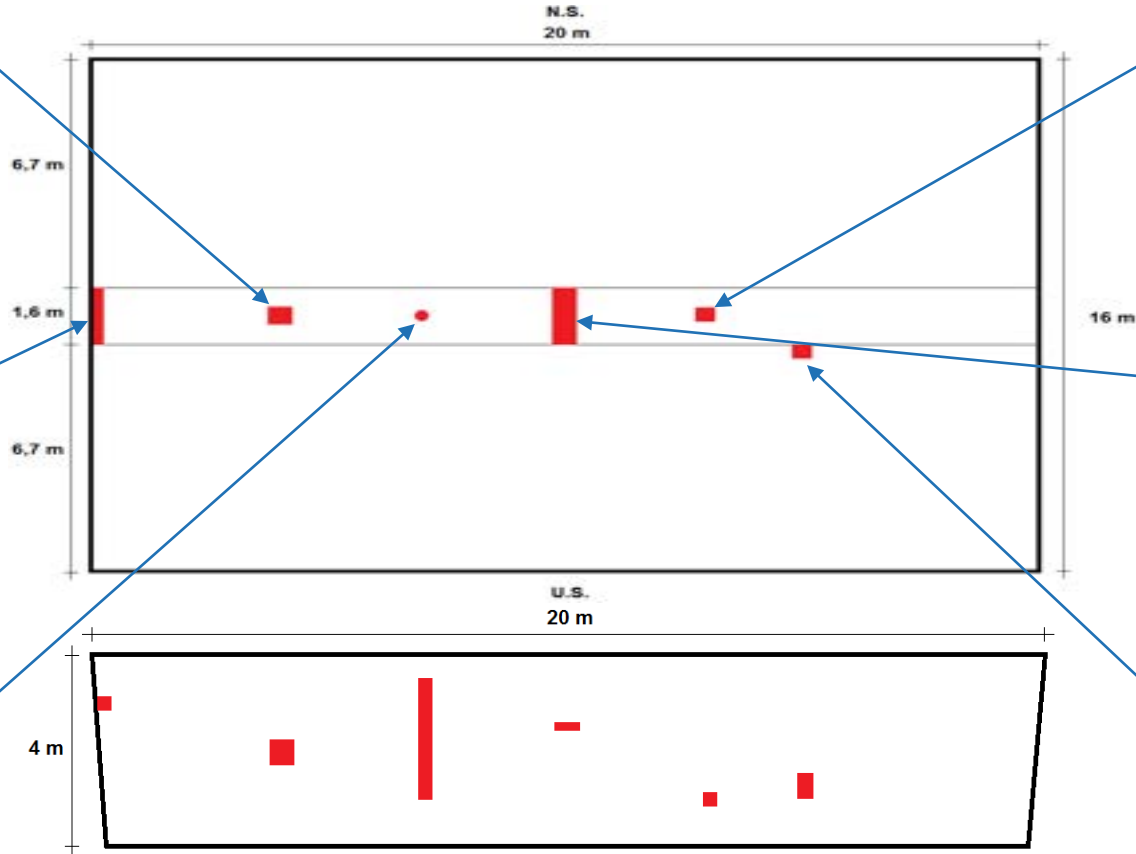
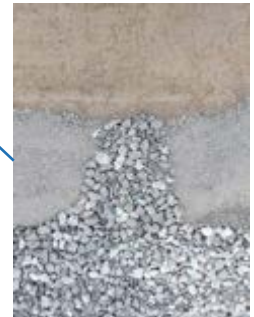
”Högpermeabel horisontal zon”

”Högpermeabel vertikal zon”

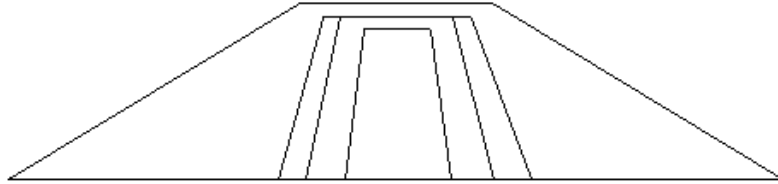
Dammens uppbyggnad

Defekter

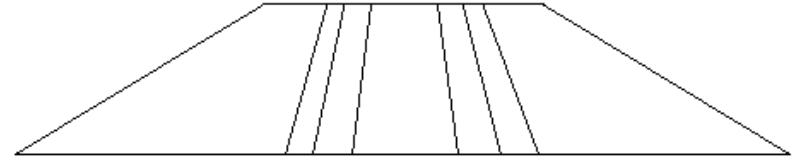

Rivningssekvens

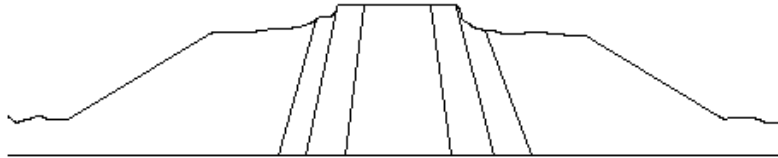
“Utifrån-och-in-som-en-osthyvel”

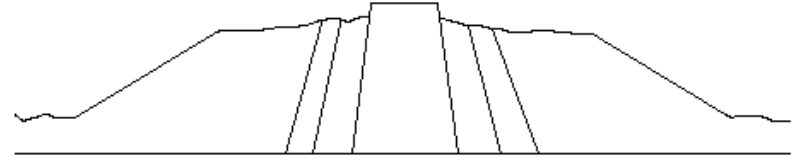
1

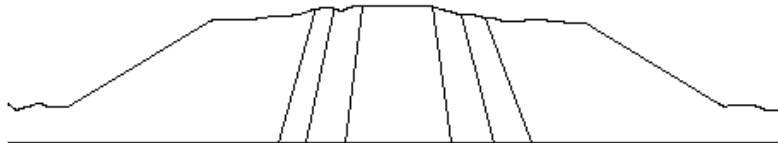
2

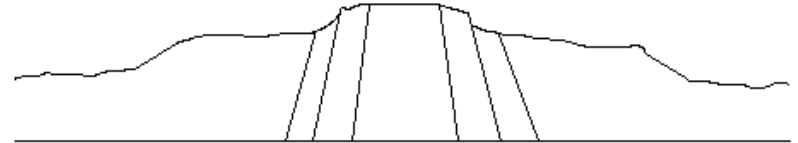
3

4

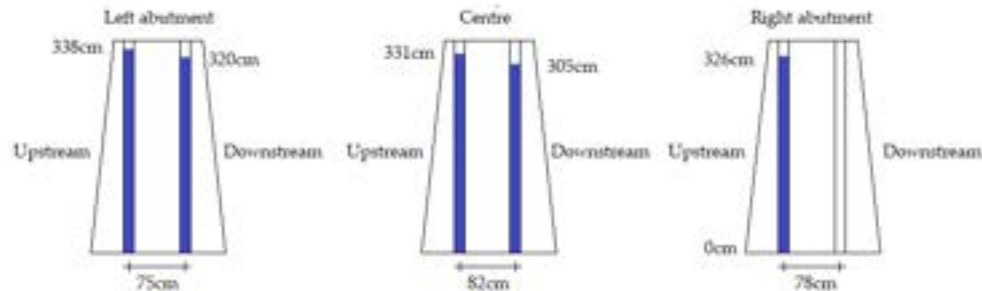
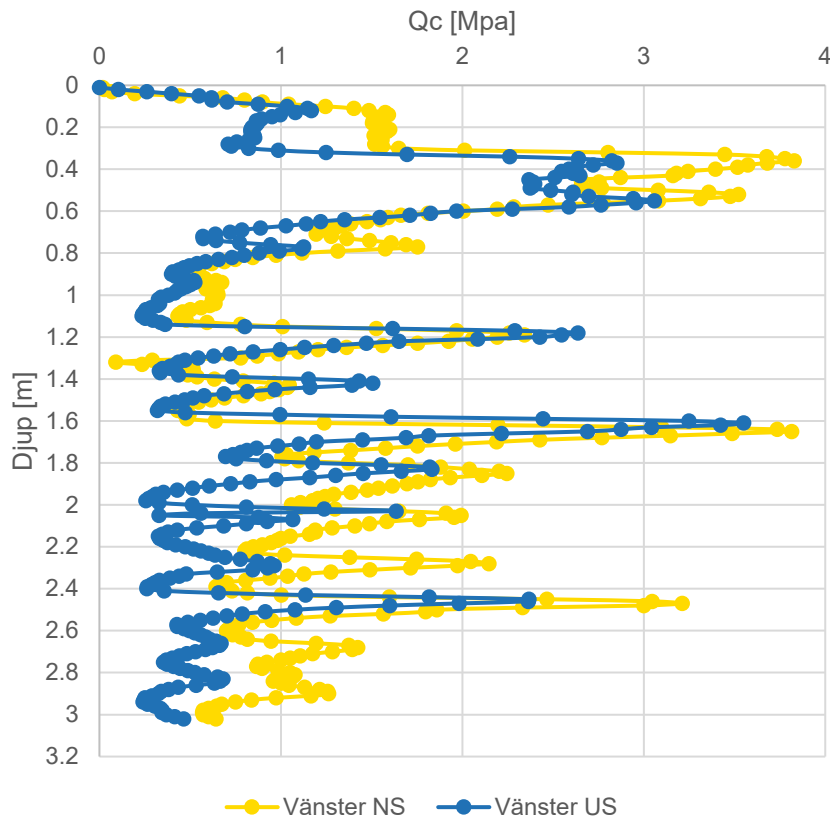

5

6

Innan rivning – CPT, vattenstånd

Vattenyta i reservoar = 325cm!!!

Innan rivning – CPT, vattenstånd

Skum hade bildats i hålen dagen efter – Luft i tätjord eller orsakat av CPT

Tätjordskrönet

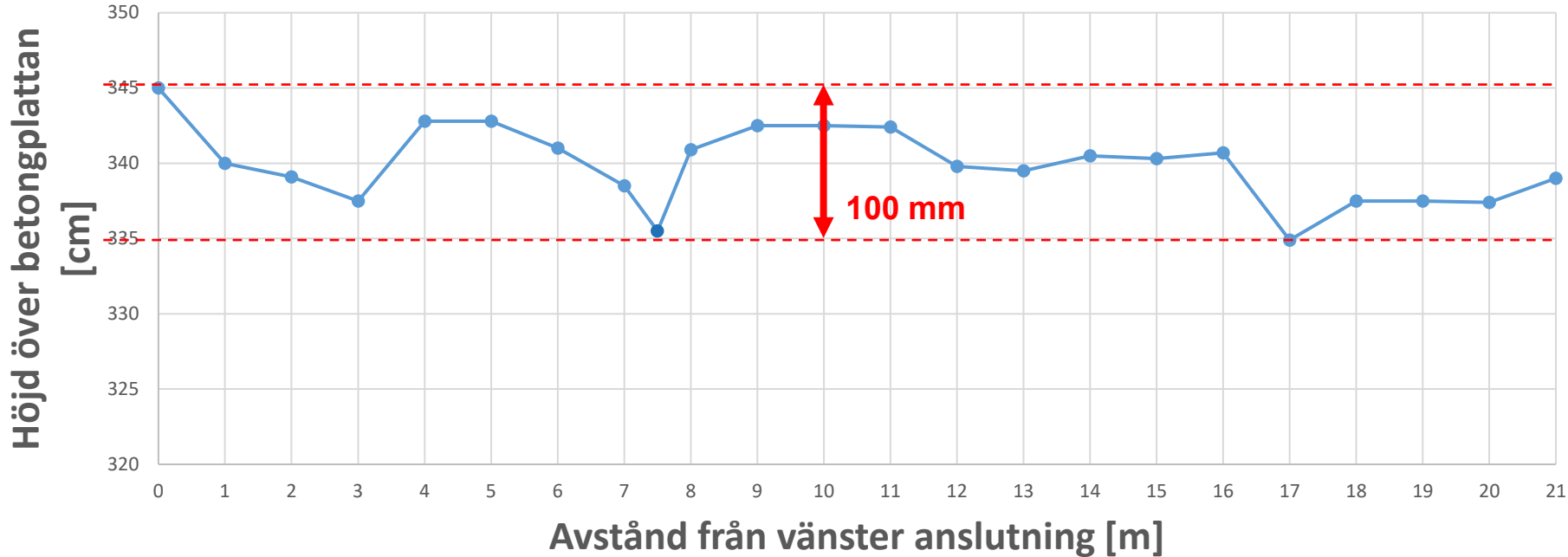

2019

2024

Inmätning av tätjordskrönet

När dammen byggdes 2019 låg tätjordens krön på 347cm med felmarginal inom 5 mm

Anslutningarna vid krönet

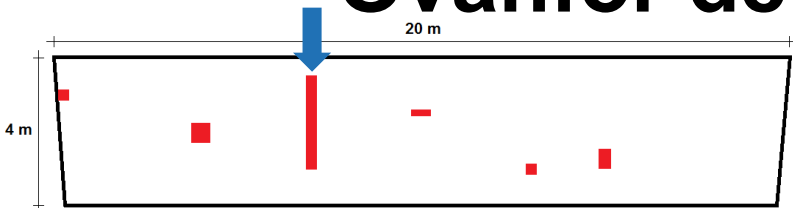
10° lutning

6° lutning

Ovanför den vertikala defekten

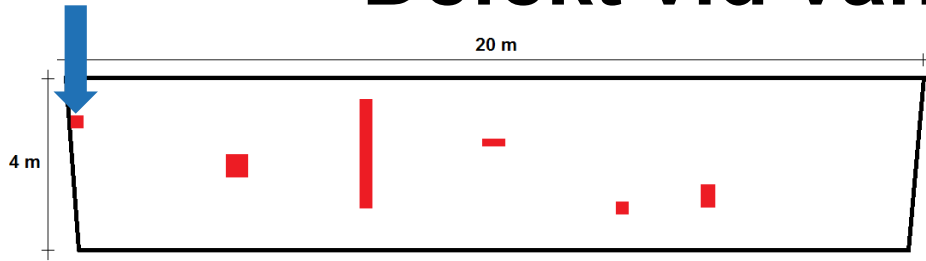
2024

2019

Defekt vid vänster anslutning

2019

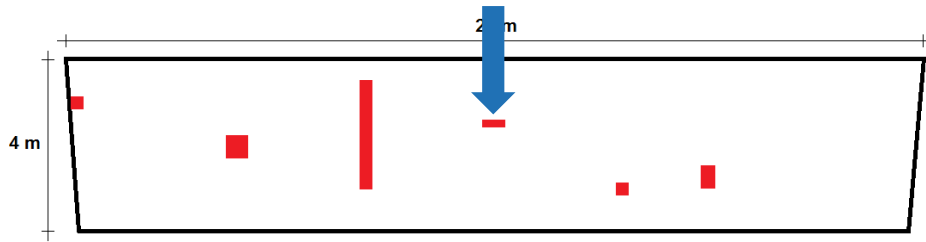
2024

VATTENFALL

2024
Urspolning

Defekt centralt

2019

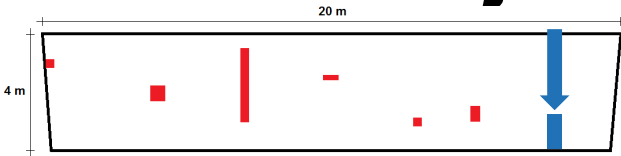

2024

2024
20% finmaterial i finfilter!
Språnggraderad

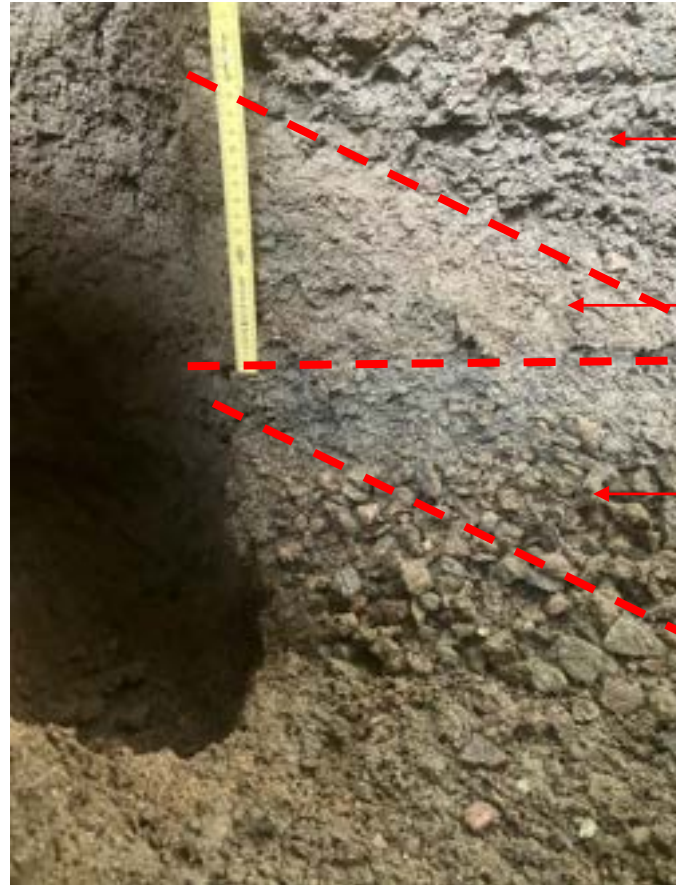
Sjunkhål under utveckling

Sjunkhålet har gått in i NS finfilter

Zon mellan sjunkhål – intakt tätjord

NS finfilter och tätjord liksom
”gifter sig” i denna zon

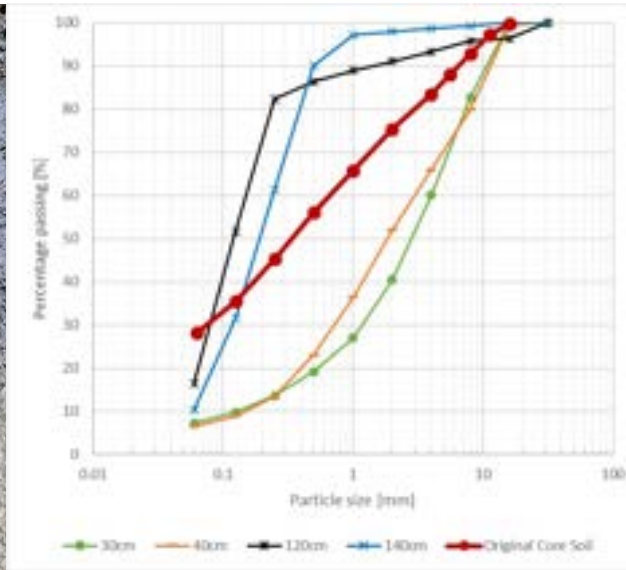

Finfilter

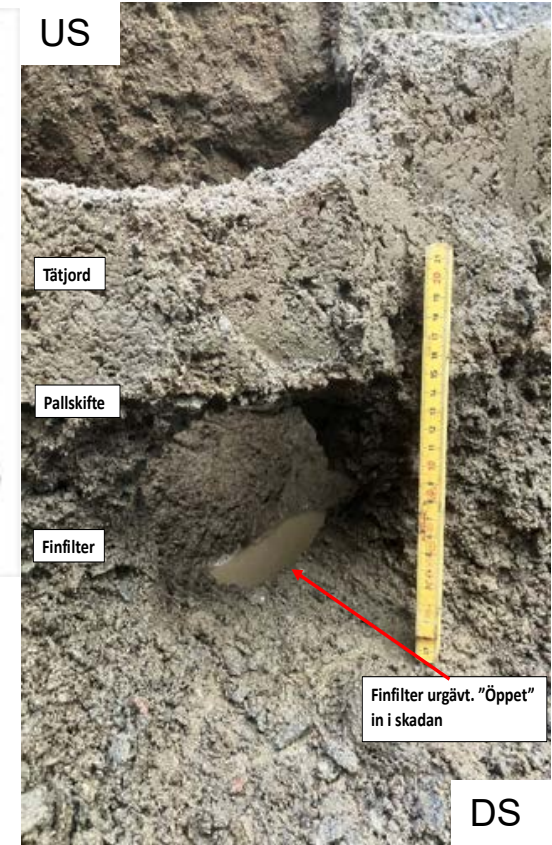
Tätjord

Finfilter

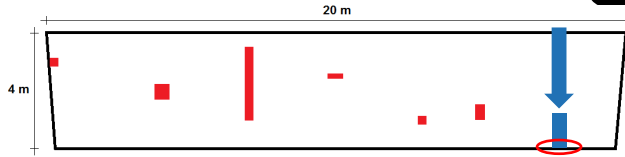
Sjunkhål under utveckling

Hydraulisk sortering?

Under sjunkhålet

NS

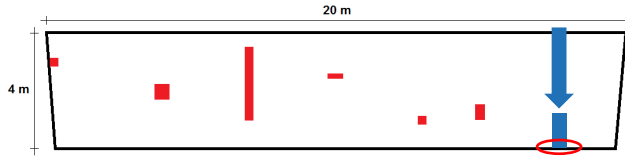
US

NS

US

Under sjunkhå

Under sjunkhå

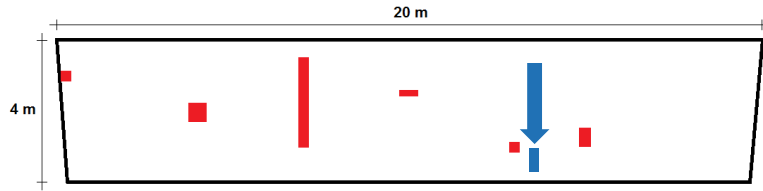

Kompositbild – det vita är rester från bentonittätning

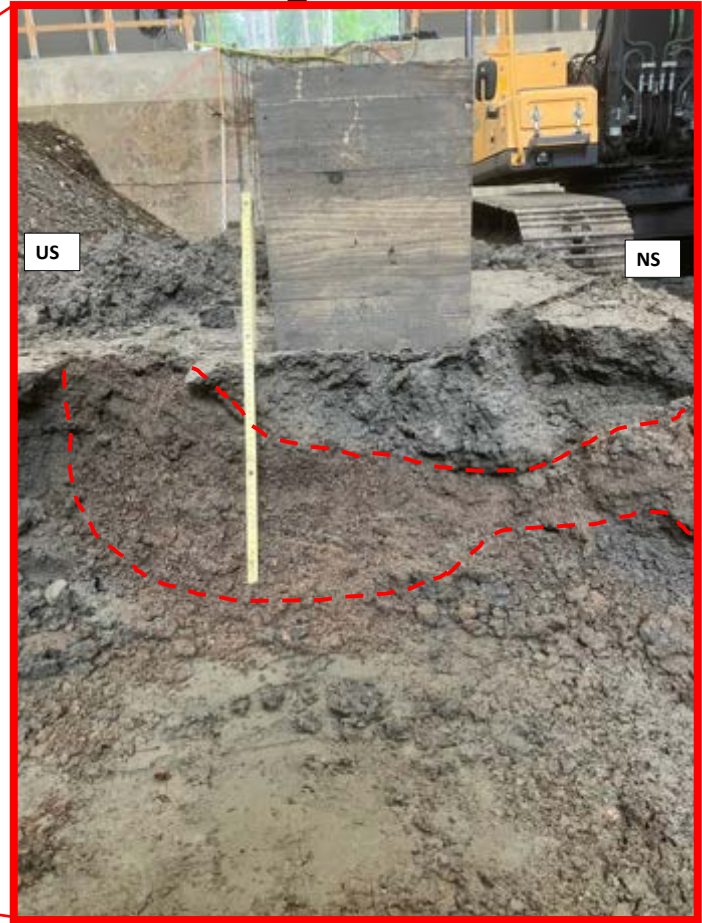
Under sjunkhå

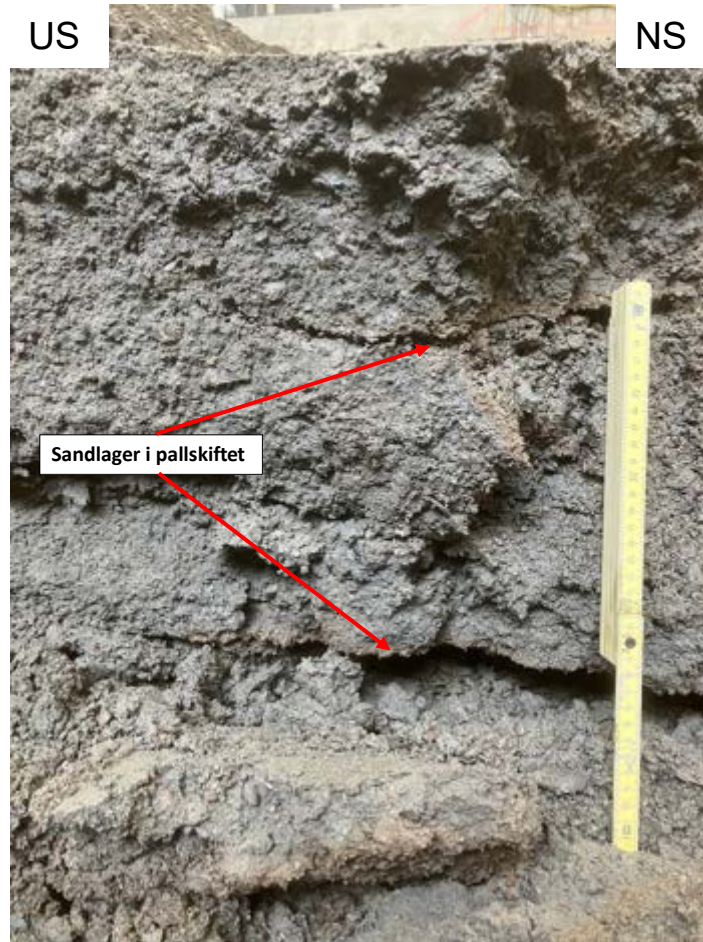
Sandigt lager genom tätjord

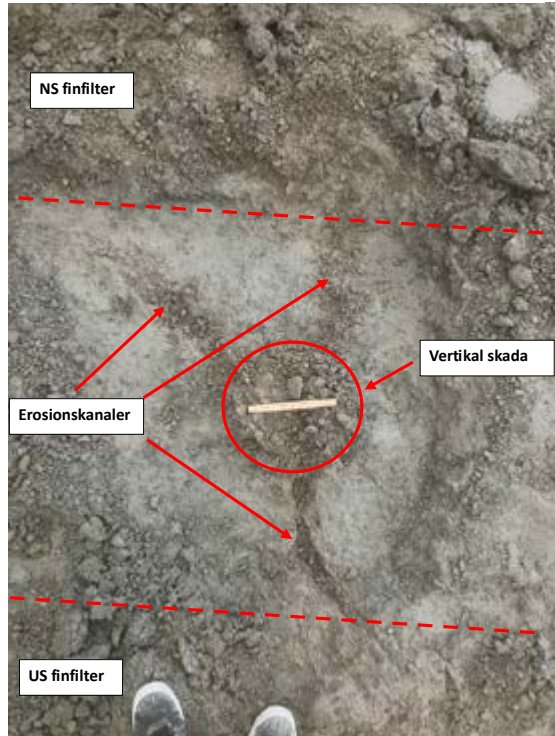
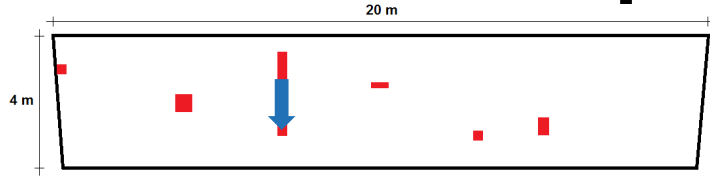
Träkub har
flyttats!!

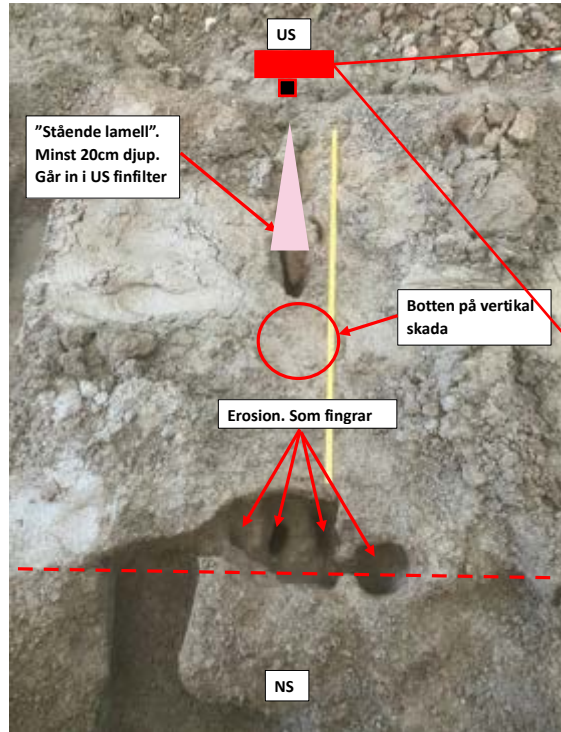
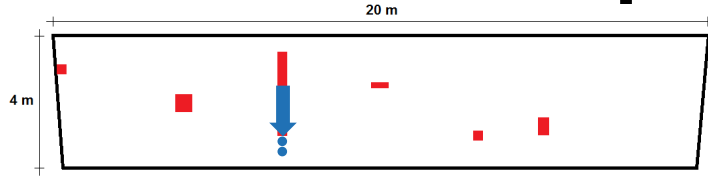
Initierad erosion i pallskiften

Piping genom tätjord

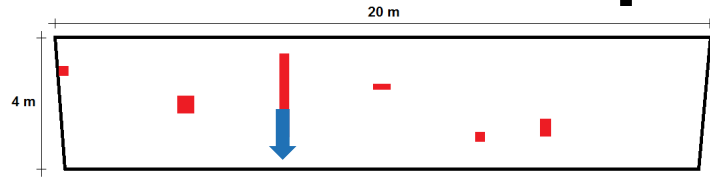
Piping genom tätjord

Ingen synbar kontakt mellan botten av vertikal defekt och de tre "pipesen"

Piping genom tätjord

Ovanifrån

Från sida. Foto taget mot höger anslutning

Erosion vid höger anslutning

50cm höjd

Kompositbild

Erosion vid höger anslutning

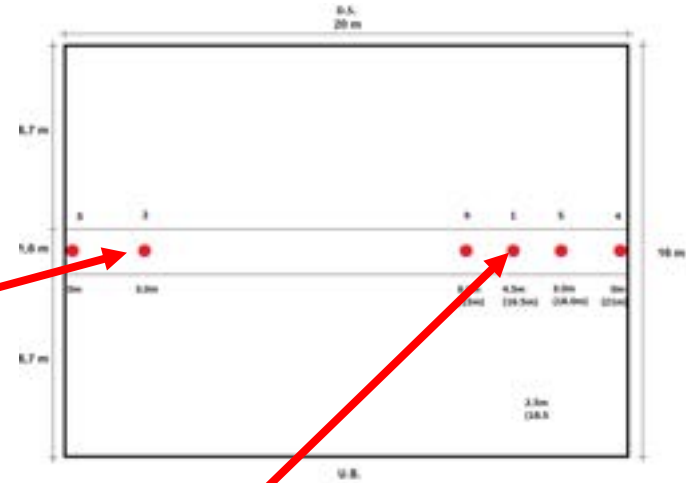
50cm höjd

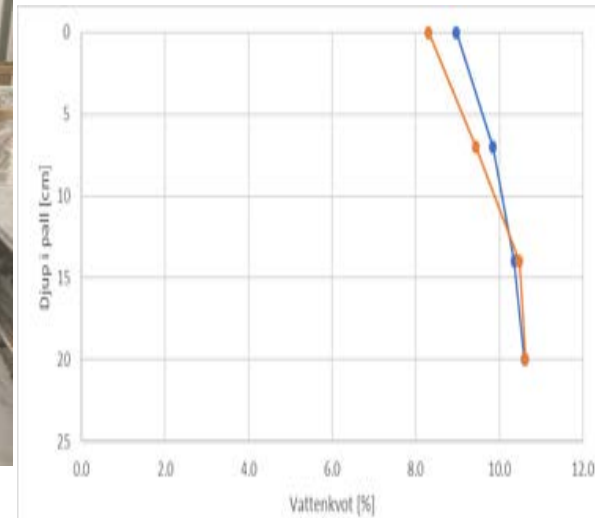
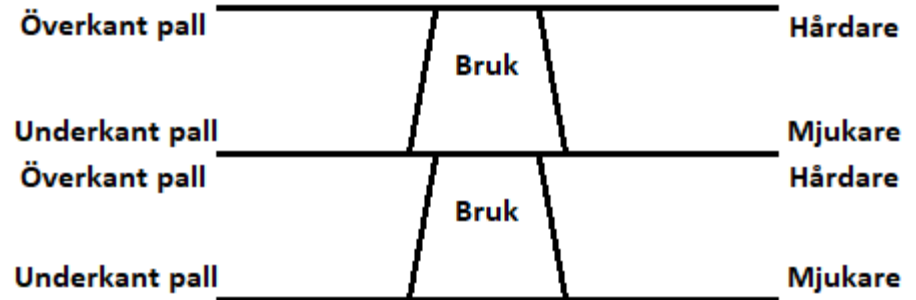
Ingen erosion vid vänster anslutning

Injekteringar

Injektering

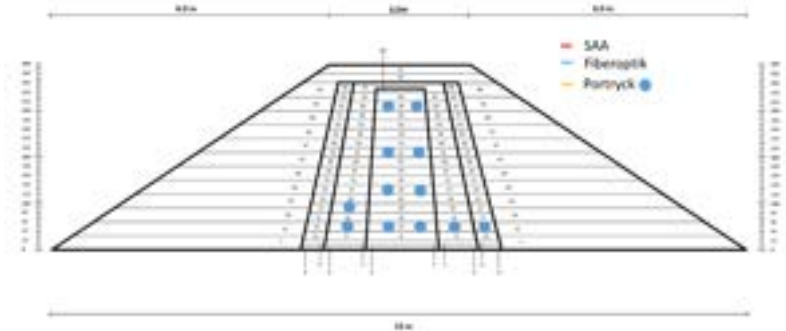
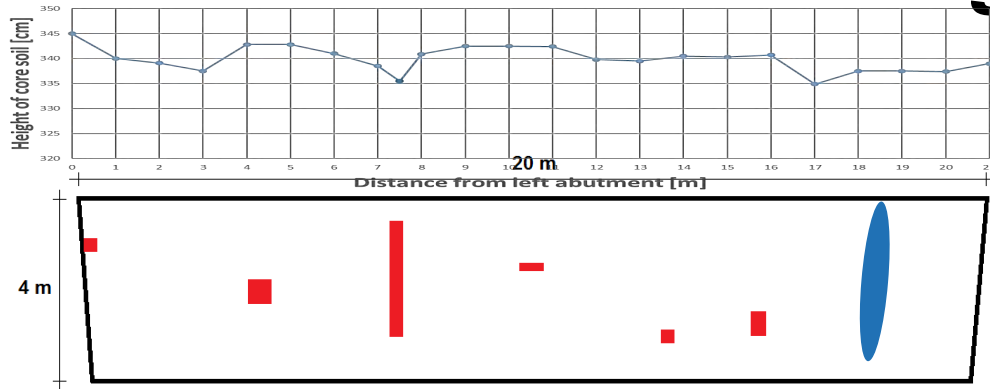
Injektering med FÖR höga tryck

Ursprungligt
injekteringshål

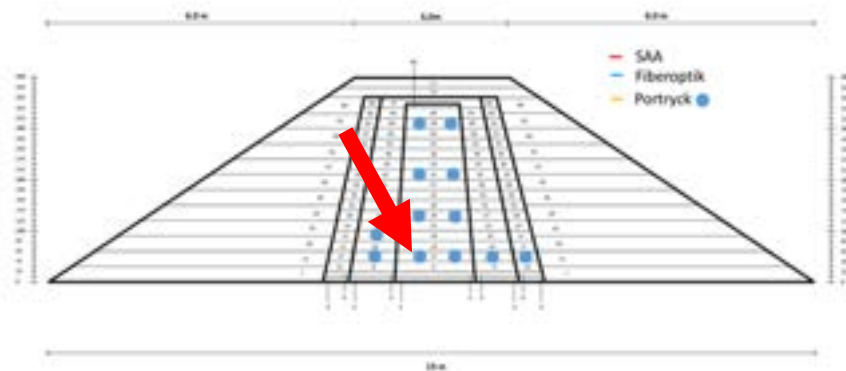

Sättningar

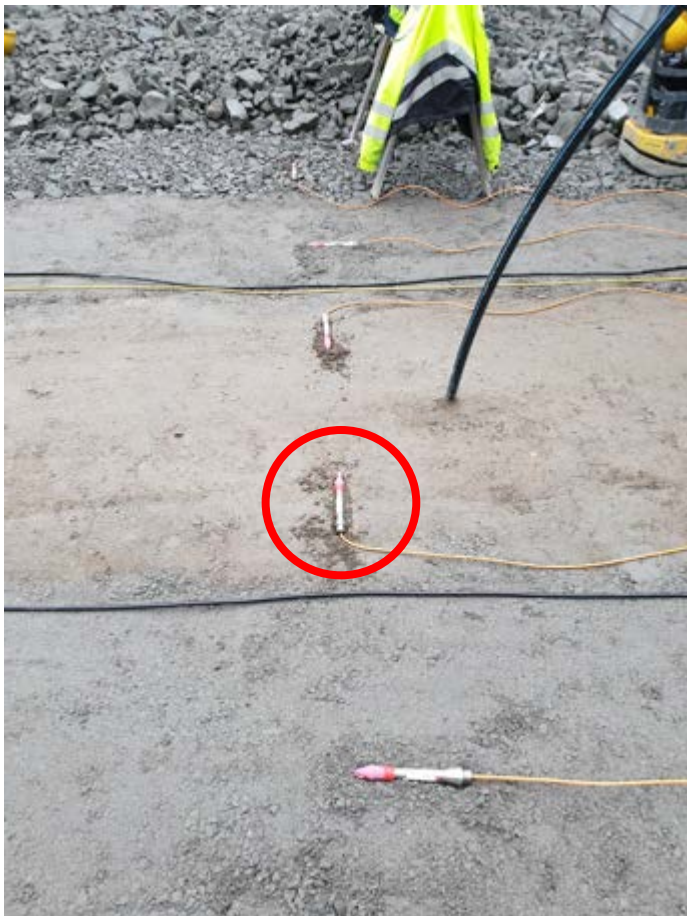
	Givare	Ursprungligt djup [m]	Nuvarande djup [m]	Diff [cm]	Höjd	Sättning [%]
NS Grov	Portrycksgivare 1	3.850	3.875	-2.5	0.260	-9.5
NS Fin	Portrycksgivare 2	3.863	3.894	-3.1	0.247	-12.4
NS Tät	Portrycksgivare 3	3.863	3.886	-2.3	0.247	-9.4
US Tät	Portrycksgivare 4	3.864	3.903	-3.9	0.246	-15.9
US Fin	Portrycksgivare 5	3.836	3.868	-3.2	0.274	-11.8
US Fin	Portrycksgivare 6	3.404				
NS Tät	Portrycksgivare 7	2.971	3.043	-7.2	1.139	-6.4
US Tät	Portrycksgivare 8	2.975	3.052	-7.7	1.135	-6.8
NS Tät	Portrycksgivare 9	2.105	2.211	-10.6	2.005	-5.3
US Tät	Portrycksgivare 10	2.125	2.236	-11.1	1.985	-5.6
NS Tät	Portrycksgivare 11	1.069	1.165	-9.6	3.041	-3.2
US Tät	Portrycksgivare 12	1.074	1.179	-10.5	3.036	-3.5

Sättningar

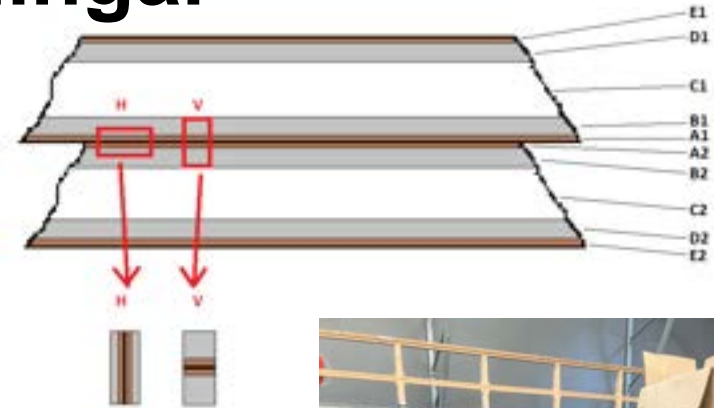
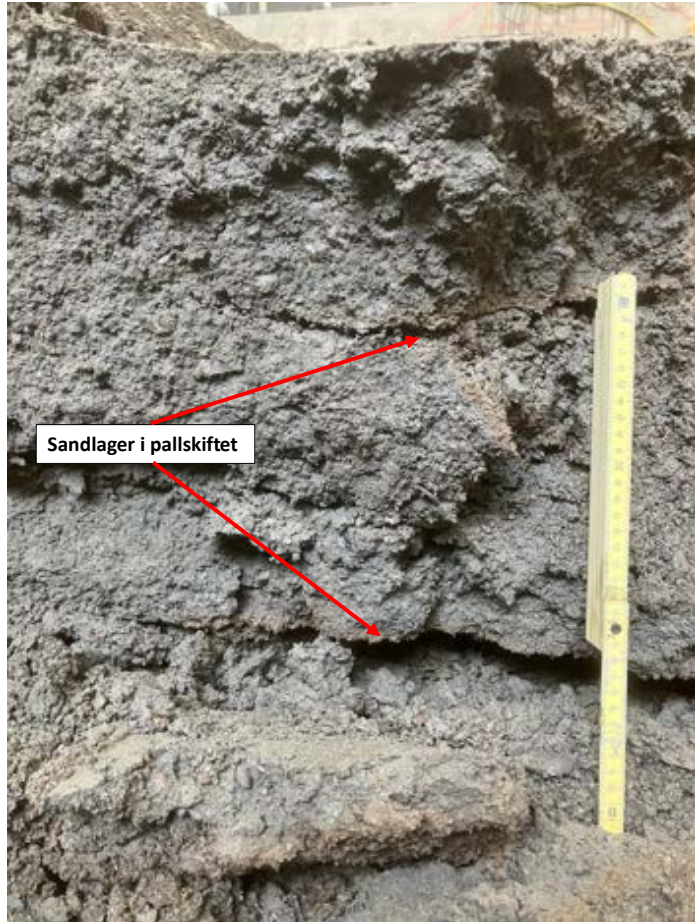

	Givare	Ursprungligt djup [m]	Nuvarande djup [m]	Diff [cm]	Höjd	Sättning [%]
NS Grov	Portrycksgivare 1	3.850	3.875	-2.5	0.260	-9.5
NS Fin	Portrycksgivare 2	3.863	3.894	-3.1	0.247	-12.4
NS Tät	Portrycksgivare 3	3.863	3.886	-2.3	0.247	-9.4
US Tät	Portrycksgivare 4	3.864	3.903	-3.9	0.246	-15.9
US Fin	Portrycksgivare 5	3.836	3.868	-3.2	0.274	-11.8
US Fin	Portrycksgivare 6	3.404				
NS Tät	Portrycksgivare 7	2.971	3.043	-7.2	1.139	-6.4
US Tät	Portrycksgivare 8	2.975	3.052	-7.7	1.135	-6.8
NS Tät	Portrycksgivare 9	2.105	2.211	-10.6	2.005	-5.3
US Tät	Portrycksgivare 10	2.125	2.236	-11.1	1.985	-5.6
NS Tät	Portrycksgivare 11	1.069	1.165	-9.6	3.041	-3.2
US Tät	Portrycksgivare 12	1.074	1.179	-10.5	3.036	-3.5

Sättningar

Provtagningar

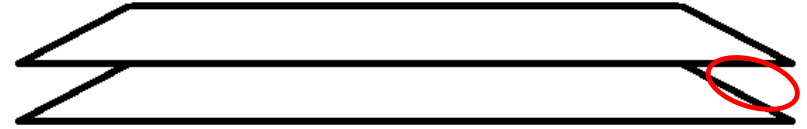
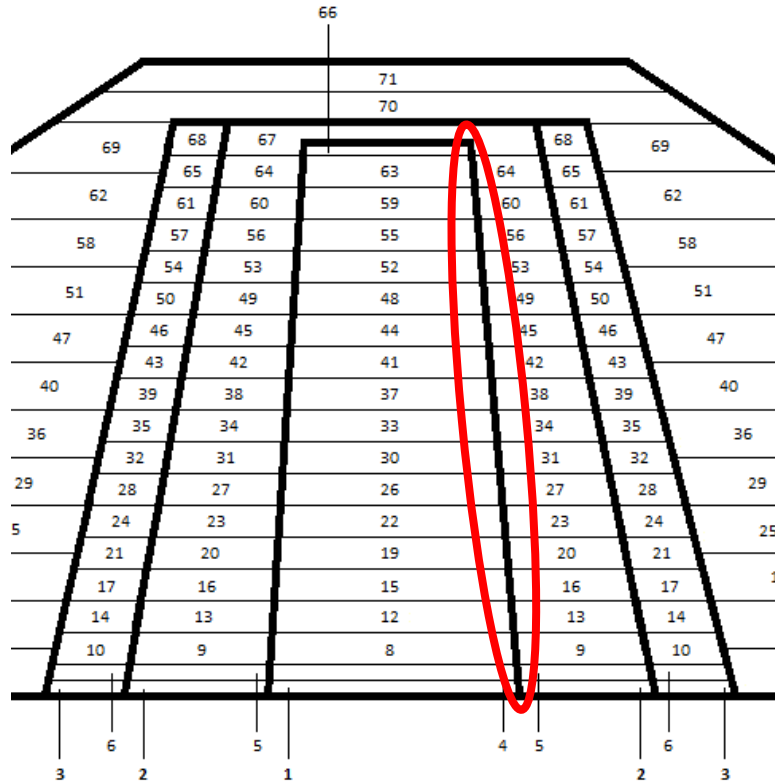
Hydraulisk konduktivitet

Djup [m]	Horisontellt		Vertikalt [10 ⁻⁸ m/s]
	Pallskiftet [10 ⁻⁸ m/s]	Mitt i pallen[10 ⁻⁸ m/s]	
1.2	47.5	8.7	3.4
2.1	1.6	1.0	0.8
3.2	3.7	0.8	1.2
3.8	2.1	0.7	0.7

Hor/ver hydraulisk konduktivitet	
Pallskiftet	Mitt i pallen
14.0	2.6
2.0	1.3
3.1	0.7
3.0	1.0

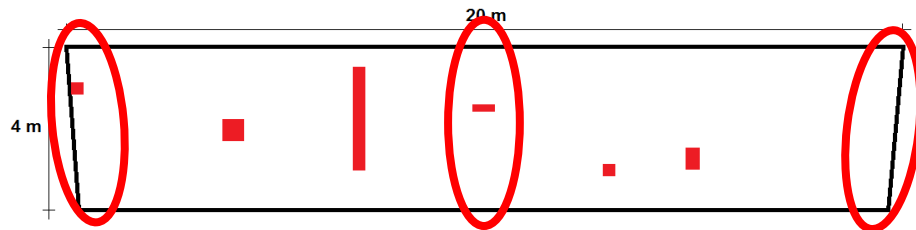
Så här många gånger mer
genomsläppligt är tätjorden
horisontellt jämfört med vertikalt

Siktning

Siktning finfilter

Nedströms

2019		% Skillnad		
Djup [m]	% finmtrl.(<0,063mm)	Vänster	Mitten	Höger
1.2	6.1	2	30	5
1.6	4.4	5	25	10
1.9	6.9	-28	38	120
2.3	7.4	21	21	20
2.6	5.7	13	41	-7
3	5.5	-26	44	56
3.4	6.5	8	21	30
3.8	7.2	33	36	57

Flödesbild vid anslutningar

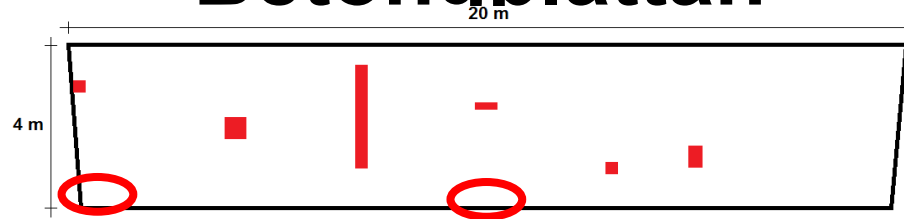

Vänster

Höger

Betonplattan

Grovfiltret

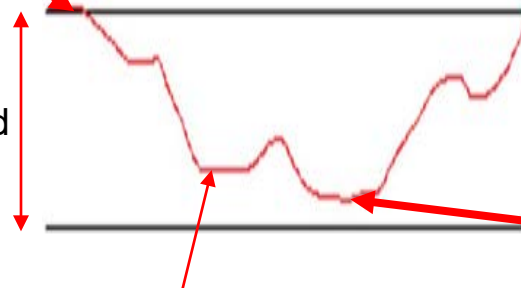
Densitet

"Samma" nivå

Toppen av pall - hårt

Pallhöjd

Grävmaskinens "snitt"

Botten av pall - mjukt

Densitet

- Den mjuka nedre delen av varje pall var lätt att ta bort
- Den hårdare övre delen av varje pall hade fortfarande kvar märken från upprivningen under byggskedet

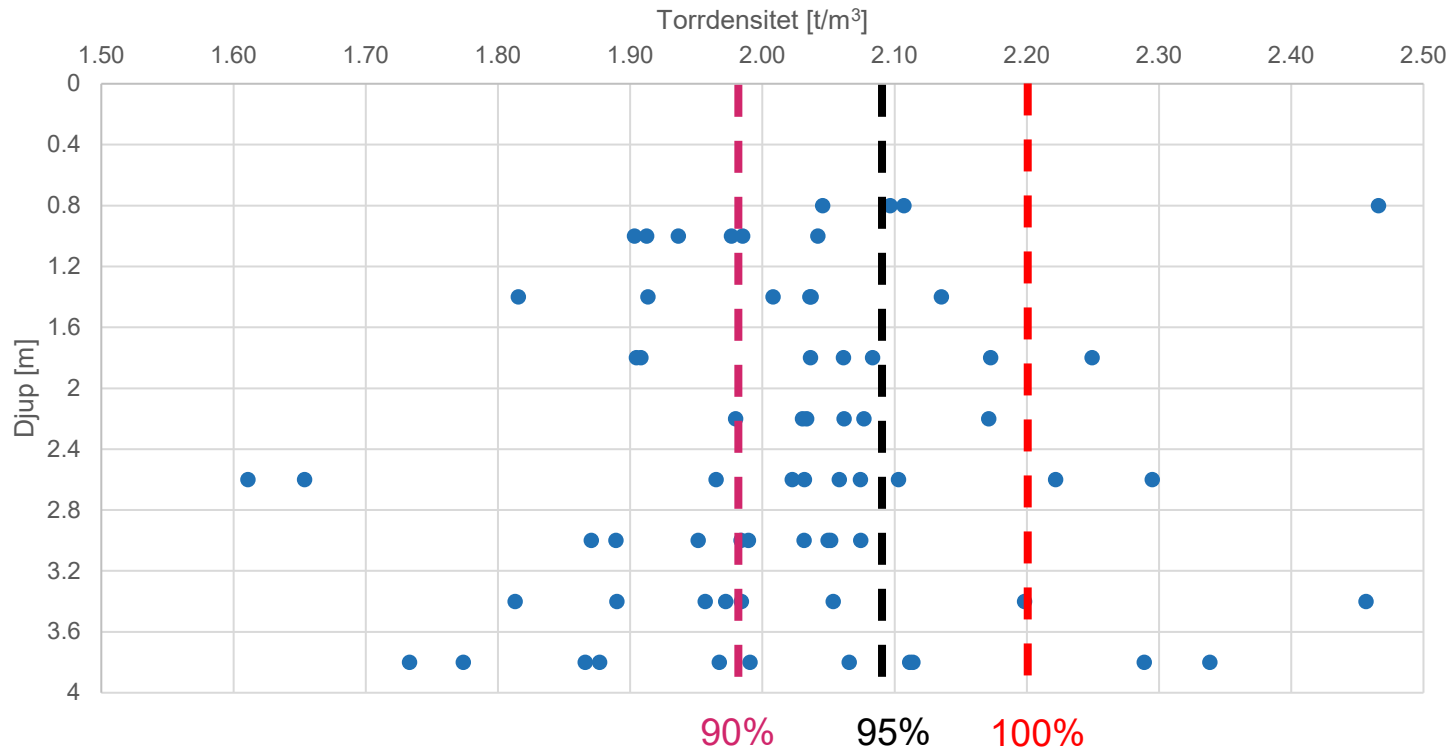

Hård överyta på underliggande pall

Mjuk underyta på överliggande pall

Densitet

Optimal torrdensitet $\sim 2,2\text{t/m}^3$

Vad händer nu?

- **Slutsatser om varför det blev sån omfattande skadebild?**
 - *Flertalet artiklar är på gång med förklaringsmodeller kring varför all erosion uppstod.*
- **Skalfaktorer?**
 - *Det som hände i testdammen kan hända i verkligheten. Konferensartikel presenteras i Zürich i sommar på ICPMG2026*
- **Testdammsprojektet som helhet?**
 - *SVC Syntesprojekt där ALLT (inklusive ovanstående artiklar) som gjorts inom testdammen ska sammanfattas i en rapport.*
- **Å sen då?**
 - *Ett nytt testdammsprojekt, med tillhörande PhD-projekt, planeras inför SVC:s nästa programperiod. Flera artiklar författas i detta nu. Etc...*